

Når det gør ondt at gå på arbejde

Ældre faglærte oplever smerter på arbejdet

Mens hver fjerde lønmodtager er begrænset på arbejdet pga. smerter, er omkring hver 20. lønmodtager hårdt ramt af smerter. Det er især faglærte og ufaglærte, der er hårdt ramt – og især de ældre lønmodtagere. Tæt på hver 10. faglærte i alderen 55-59 år er hårdt ramt af smerter – og andelen er steget siden 2012. Der er altså en stor gruppe lønmodtagere, som er oppe i årene, der oplever at være en hel del begrænset på arbejdet pga. smerter. Danmark står med udsigt til EU's højeste pensionsalder i 2050. Tallene kalder på en indsats for et godt og sundt arbejdsliv, hvis især faglærte og ufaglærte skal kunne holde til de ekstra år på arbejdsmarkedet.

af senioranalytiker **Emilie Lichtenberg**
og senioranalytiker **Jes Vilhelmsen**

3. januar 2019

Analysens hovedkonklusioner

- Mere end hver fjerde lønmodtager angiver i 2016, at være begrænset på arbejdet pga. smerter indenfor de seneste 3 måneder.
- Omkring hver 20. lønmodtager oplever at være "en del" eller "meget" begrænset af smerter på arbejdet. Blandt de ufaglærte og faglærte er det endnu flere. Andelen af ufaglærte og faglærte, der er "en del" eller "meget" begrænset er knap 3 gange så høj, sammenlignet med dem, der har en lang videregående uddannelse.
- Der er en tendens til, at andelen af lønmodtagere, der er begrænset på arbejdet pga. smerter, stiger med alderen. De faglærte har på tværs af alder en højere andel, der er begrænset på arbejdet pga. smerter end blandt de øvrige lønmodtagere.
- Blandt ældre faglærte lønmodtagere er andelen, der er "en del" eller "meget" begrænset på arbejdet pga. smerter, steget signifikant fra 2012.

Kontakt

Direktør

Lars Andersen

Tlf. 33 55 77 17

Mobil 40 25 18 34

la@ae.dk

Kommunikationskonsulent

Sarah Steinitz Andersen

Tlf. 33 55 77 16

Mobil 28 68 34 60

ss@ae.dk

Ældre faglærte er begrænset på arbejdet pga. smerter

Denne analyse tager udgangspunkt i Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) spørgeskemaundersøgelse om arbejdsmiljøet i Danmark. Undersøgelse giver information om lønmodtagernes vurdering af arbejdsmiljøet. Der er således tale om selvrapporterede oplevelser. Dataene fra arbejdsmiljøundersøgelsen er koblet med detaljerede registeroplysninger om uddannelse. På denne baggrund er det muligt bl.a. at bestemme, hvem der oplever, at smerter har betydning for, om de kan udføre deres job. Det er tredje gang, at spørgeskemaundersøgelsen gennemføres, så det er også muligt at se på udviklingen i arbejdsmiljøet i perioden 2012, 2014 og 2016. Man kan læse mere om selve spørgeskemaundersøgelsen i boks 1.

Boks 1. Om arbejdsmiljøundersøgelse

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) gennemfører hvert andet år i perioden fra 2012 til 2020 en national repræsentativ måling af arbejdsmiljø og helbred i Danmark. Undersøgelsen foregår ved, at NFA hvert andet år stiller de samme spørgsmål til en stor gruppe tilfældigt udvalgte beskæftigede. De seneste resultater af spørgeskemaundersøgelsen er fra 2016, og er i denne analyse koblet med registeroplysninger fra Danmarks Statistik. I analysen er der fokuseret på nogle af de spørgsmål, der vedrører det fysiske arbejdsmiljø, som kan sammenlignes med svar på tilsvarende spørgsmål, da undersøgelsen blev lavet for første gang i 2012. En nærmere beskrivelse af dataene og indsamlingen findes her: <https://arbejdsmiljodata.nfa.dk/metode.html>

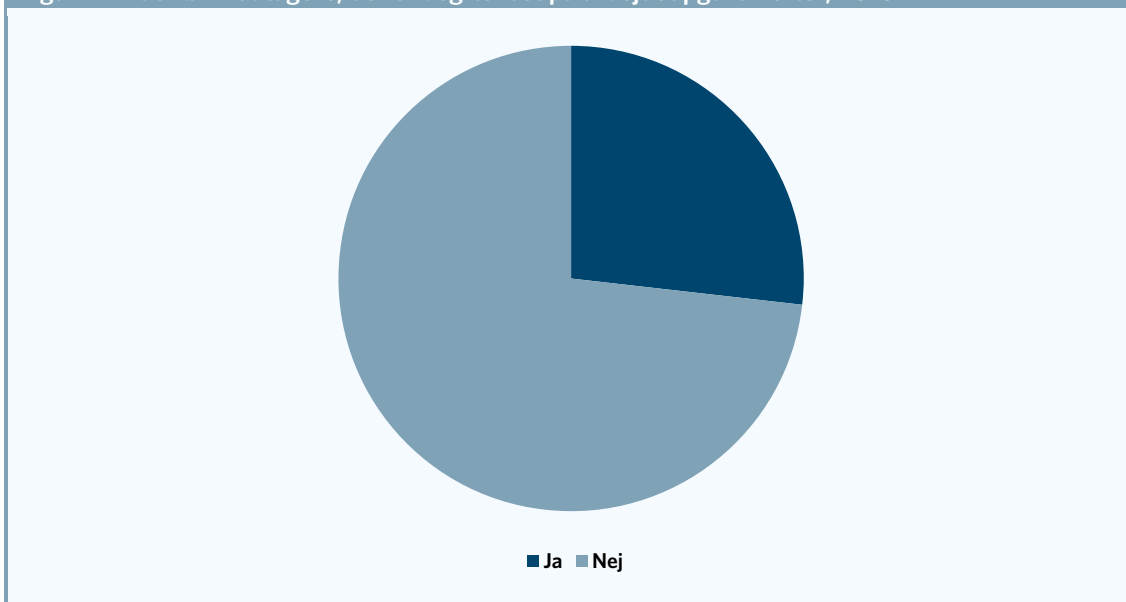
I 2016 var det knap 35.000 personer, der besvarede spørgeskemaet. Det svarer til en svarprocent på ca. 53 procent. Selvom det er mange respondenter, er resultaterne i analysen behæftet med usikkerhed, da det er stikprøvebaseret. Denne usikkerhed er illustreret ved de grå streger i fx figur 2. Jo mindre intervallet er mellem stregerne, jo mere sikkert er det, at vi vil få det samme resultat, hvis vi spurgte en tilsvarende gruppe af personer, der ikke indgår i stikprøven. Når intervallerne i figuren ikke overlapper hinanden, kan det konkluderes, at resultaterne er signifikant forskellige.

For at gennemføre analysen er der hentet uddannelsesoplysninger fra Danmarks Statistik. Uddannelsesniveaet er bestemt som den højest fuldførte uddannelse pr. oktober året før, at de indgik i arbejdsmiljøundersøgelsen. Personer, hvor der ikke er oplysninger om uddannelsesniveaet betragtes som ufaglærte.

I spørgeskemaet om arbejdsmiljø og helbred bliver der spurgt til, om man indenfor de sidste 3 måneder har været begrænset på sit arbejde pga. smerter. Spørgsmålet er blandt andet et delelement i NFA's indeks for muskel-skeletbesvær, der er en del af arbejdsmiljøstrategien. På spørgsmålet om, hvorvidt man har været begrænset på arbejdet pga. smerter, kan man vælge mellem 4 svarmuligheder: "Nej", "ja, lidt", "ja, en del" eller "ja, meget". Spørgsmålene kan også læses i boks 2.

Figur 1 viser, hvor mange der i det hele taget har svaret ja til, at de – i et eller andet omfang – er begrænset af smerter på arbejdet indenfor de sidste 3 måneder. Som det ses, var mere end hver fjerde lønmodtager i 2016 begrænset på arbejdet pga. af smerter. Det er en signifikant stigning i andelen på ca. 8 procent i forhold til 2012.

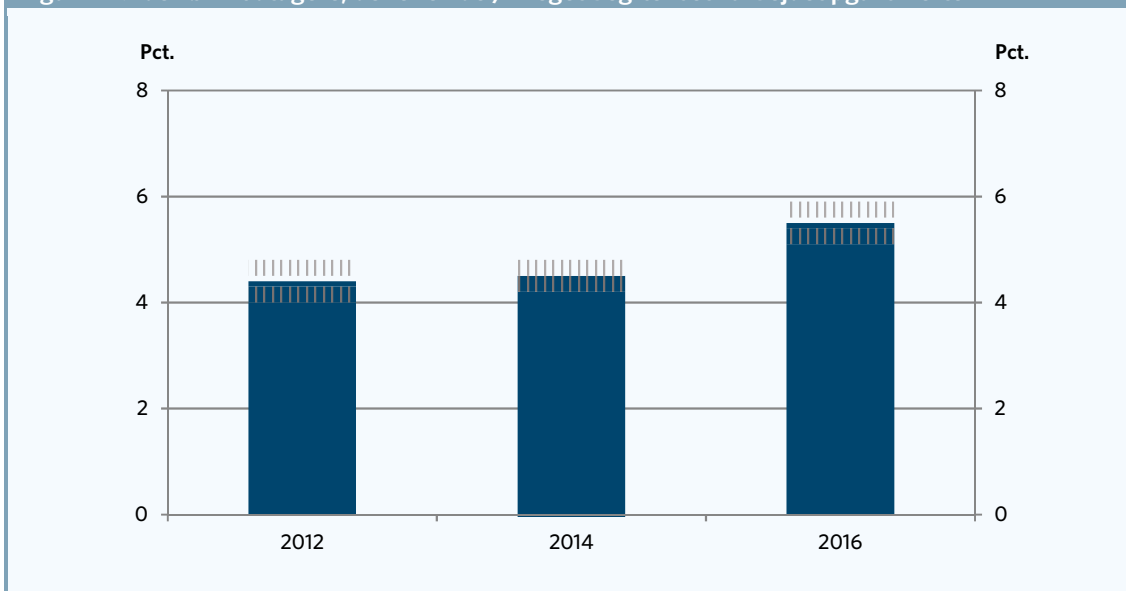
Figur 1. Andel lønmodtagere, der er begrænset på arbejdet pga. smerter, 2016

Anm. Se boks 1 og 2 for yderligere beskrivelse.
 Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

I denne analyse zoomer vi ind på dem, der har svaret, at de ikke bare er "lidt begrænset af smerter" i deres job - men faktisk oplever at være "en del" eller "meget" begrænset på arbejdet pga. smerter inden for de sidste 3 måneder. Det er altså en gruppe, der er hårdt ramt af smerter på deres arbejde. Blandt lønmodtagerne i Danmark er det ca. hver 20., der er en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter, svarende til 5,5 pct. Det fremgår af figur 2.

Figur 2. Andel lønmodtagere, der er en del/ meget begrænset i arbejdet pga. smerter

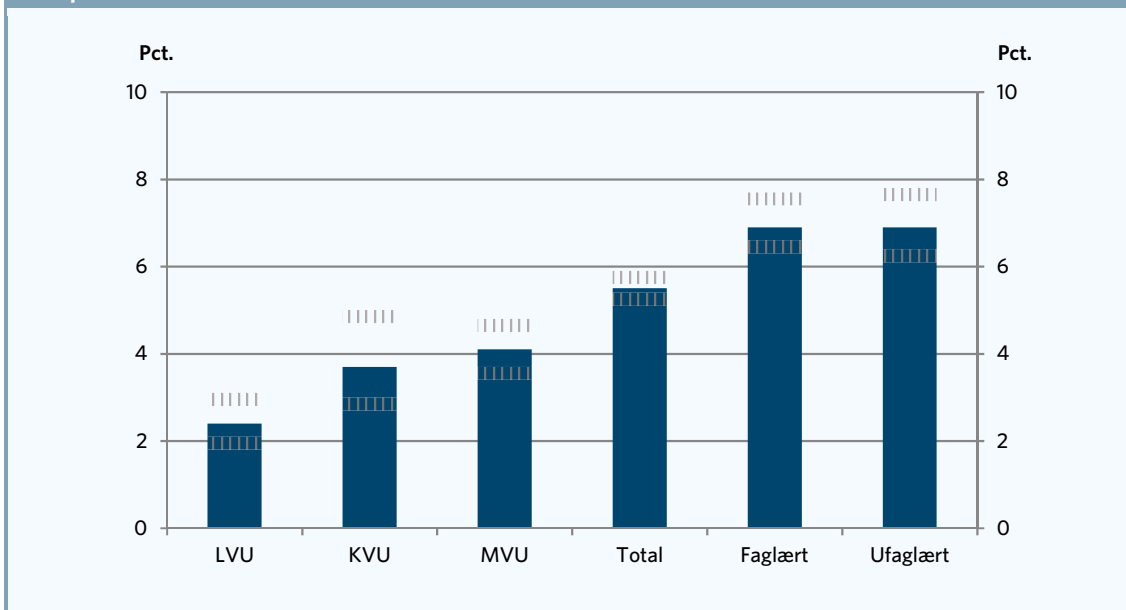

Anm.: Se boks 1 og 2 for yderligere beskrivelse.
 Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Som man kan se af figuren, er andelen af lønmodtagere, der en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter, steget betydeligt siden 2012. Faktisk er andelen af lønmodtagere, der er begrænset på arbejdet pga. smerter steget med 25 procent i 2016 sammenlignet med fire år før, hvor det var 4,4 procent. Stigningen er signifikant.

Mens det i gennemsnit er hver 20. lønmodtager, der er "en del" eller "meget" begrænset på arbejdet pga. smerter, er der forskel på tværs af uddannelsesbaggrund. Det ses af figur 3. Andelen, der oplever at være begrænset på arbejdet, er markant højere blandt de faglærte og ufaglærte, hvor det er knap 7 procent. Det er knap 3 gange så mange som blandt dem med en lang videregående uddannelse og signifikant flere end blandt gennemsnittet for lønmodtagerne.

Figur 3. Andel lønmodtagere, der er en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter, fordelt på uddannelse

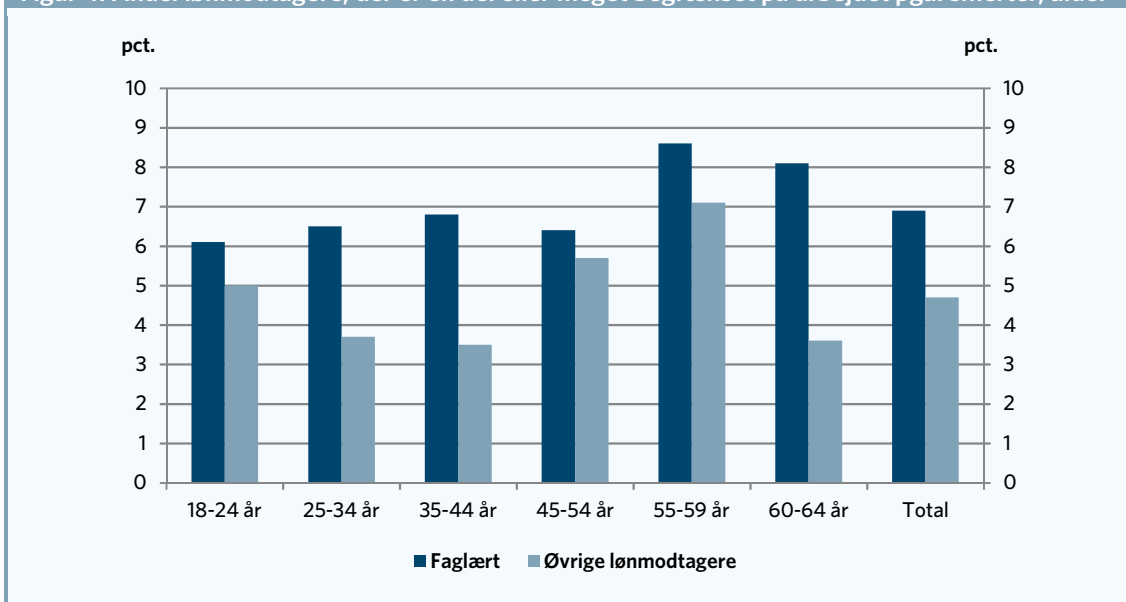
Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 og 2 for yderligere beskrivelse.
 Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Der er en klar uddannelsesmæssig slagside i, hvem der oplever at være begrænset af smerter på arbejdet. Og – som figur 4 viser – er der desuden en aldersmæssig slagside i, hvem der oplever at være en del eller meget begrænset af smerter på arbejdet.

Figur 4 viser andelen, der er en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter fordelt på alder blandt hhv. de faglærte og øvrige lønmodtagere (dvs. lønmodtagerne eksklusiv de faglærte). Det ses af figuren, at andelen af faglærte, der oplever at være en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter er højere på alle alderstrin end blandt de øvrige lønmodtagere. Både for faglærte og for alle andre er der en tendens til, at andelen, der oplever smerter, stiger med alderen og toppe blandt de 55-59-årige. Blandt "øvrige lønmodtagere" er der dog også en del af de helt unge, der oplever smerter. Men for begge grupper – både de faglærte og alle andre – toppe andelen, der er smerteramt, i 55-59 årsalderen. Her er det knap 9 procent af de faglærte og 7 procent af de øvrige lønmodtagere, der oplever at være en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter.

Blandt de 60-64-årige falder andelen. Det kan skyldes, at nogle af de lønmodtagere, der er en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter har valgt at trække sig fra arbejdsmarkedet og er på efterløn.

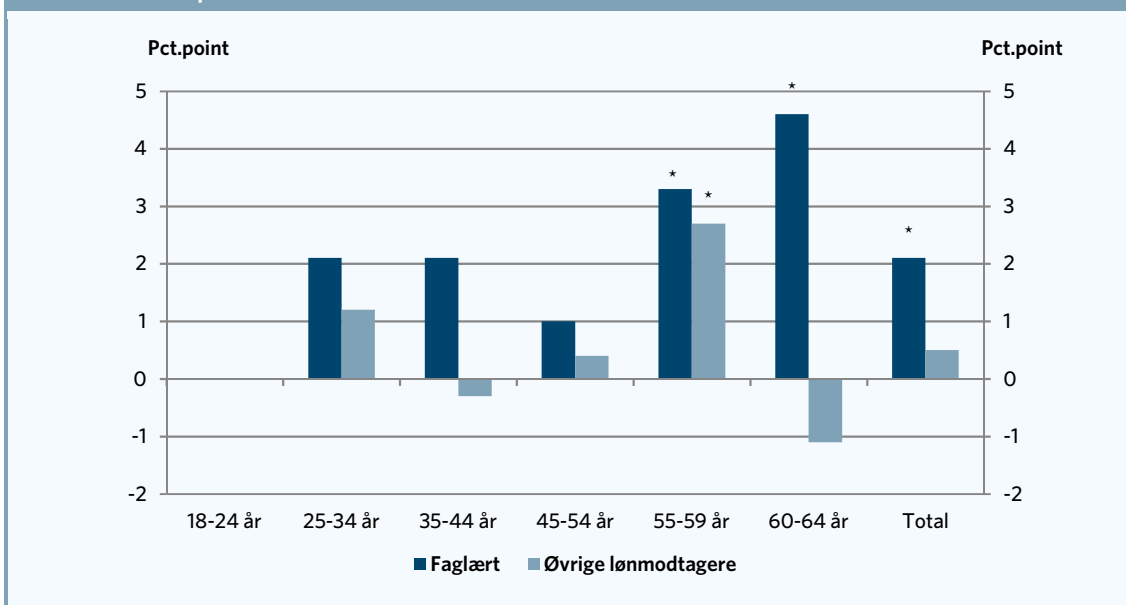
Figur 4. Andel lønmodtagere, der er en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter, alder

Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 og 2 for yderligere beskrivelse.
Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Fra 2012 til 2016 er andelen af faglærte 55-59-årige og 60-64-årige, der er begrænset på arbejdet pga. smerter er steget signifikant. Det vil sige, at andelen af "ældre", der oplever at smerter har betydning for, at de kan udføre deres job, er steget. Blandt de øvrige lønmodtagere er andelen af de 55-59-årige, der oplever smerter også steget signifikant.

Figur 5. Udvikling i andel lønmodtagere, der er en del eller meget begrænset på arbejdet pga. smerter fordelt på alder fra 2012 til 2016

Anm. Udviklingen i andelen af faglærte 18-24-årige der er smertebegrænset, er ikke beregnet pga. af antallet af faktiske besvarelser i 2012 er få. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 og 2 for yderligere beskrivelse. * angiver, at ændringen i andelen fra 2012 til 2016 er signifikant.

Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Analysen viser, at det at være begrænset af smerter på arbejdet er udbredt på det danske arbejdsmarked. Hver fjerde lønmodtager er i et eller andet omfang begrænset på arbejdet pga. smerter, og hver 20. lønmodtager er så ramt, at vedkommende angiver at være *en del* eller *meget begrænset* på arbejdet pga. smerter. Det er særligt faglærte og ufaglærte, der er smerteplaget – og særligt de ældre lønmodtagere.

De kommende år kommer efterløns- og pensionsalderen til at stige yderligere. I 2050 vil Danmark have Europas højeste pensionsalder. Hvis det skal kunne lade sig gøre at holde de ældre flere år på arbejdsmarkedet, skal vi sikre et arbejdsmiljø, der gør det sundt – og ikke gør det ondt – at gå på arbejde.

Boks 2. Udvalgte spørgsmål fra undersøgelsen om arbejdsmiljø og helbred

Lønmodtagerne er blandt andet spurgt til følgende spørgsmål vedrørende smerter:

Spørgsmål 1: Hvor ofte har du haft smerter inden for de sidste 3 måneder?

- Dagligt
- En eller flere gange om ugen
- Et par gange om måneden
- Enkelte gange
- Slet ikke

Hvor dem, der svarer "slet ikke" skal springe det næste spørgsmål over

Spørgsmål 2: Har du på grund af smerter været begrænset på dit arbejde inden for de sidste 3 måneder?

- Nej
- Ja, lidt
- Ja, en del
- Ja, meget

Resultaterne i figur 1 er baseret på andelen, der svarer 'Ja, lidt', 'Ja, en del' eller 'Ja, meget' vs. 'Nej' i spørgsmål 2. Lønmodtagere, der har svaret 'Slet ikke' på spørgsmål 1, indgår i svarkategorien 'Nej' for spørgsmål 2.

Resultaterne i figur 2-5 er baseret på andelen, der svarer 'Ja, en del' eller 'Ja, meget' vs. de øvrige svarkategorier i spørgsmål 2. Lønmodtagere, der har svaret 'Slet ikke' på spørgsmål 1, indgår i svarkategorien 'Nej' for spørgsmål 2.